

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 ซึ่งได้ให้ความสำคัญเฉพาะการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล จนกระทั่งปี พ.ศ. 2504¹ เริ่มจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่สมบูรณ์เป็นฉบับแรก และใช้ติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ซึ่งผลของการใช้แผนพัฒนาฯ เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ตลอดช่วงระยะเวลาเกือบ 30 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันการขยายตัวของเศรษฐกิจในแต่ละภาคมีความไม่เท่าเทียมกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างภาคต่างๆของประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากความเชื่อทางด้านกลไกของตลาด (Market Force) จึงขาดการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละภาค

เดิมที่นักเศรษฐศาสตร์ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องของสถานที่² (Location) มากนัก ด้วยเชื่อว่าปัจจัยการผลิตต่างๆ สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีตามหลักการทฤษฎีกลไกของตลาด ทำให้ละเลยการพิจารณาถึงการวางแผนเศรษฐกิจในระดับภาค จากข้อเท็จจริงในกรณีของประเทศไทย ทฤษฎีกลไกของตลาดไม่สามารถอธิบายความไม่เท่าเทียมของรายได้ระหว่างภาคต่างๆ การเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิตไม่เป็นไปอย่างเสรี เนื่องจากมีข้อจำกัดจากปัจจัย

---

¹วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์, ประโยชน์ เจริญสุข, "แนวทางแผนพัฒนาประเทศ พ.ศ. 2504-2534 : ฉบับมวลชนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง" สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; พ.ย. 2529.

²เอกจิต วงศ์ศุภชาติกุล, เศรษฐกิจภูมิภาคว่าด้วยการพัฒนา. (บริษัทวัชรินทร์ การพิมพ์ จำกัด : 2526) หน้า 1-3.

ด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละภาค ภาคที่ด้อยพัฒนาอยู่แล้วจะเสียเปรียบ เพราะทุนหมุนเวียนไหลออกไปนอกภาค ในขณะที่ตัวคนที่มีคุณภาพย้ายไปทำงานทำยังภาคอื่นที่สามารถทำรายได้สูงกว่า จากปัญหาดังกล่าวนี้การวางแผนเศรษฐกิจในระดับภาคจึงได้รับความสนใจมากขึ้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรประมาณ³ 19 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 35 ของประชากรของประเทศ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพำน้ำฝนตามธรรมชาติ แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปริมาณฝนตกโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากภาคอื่นๆ แต่ฝนตกไม่สม่ำเสมอและทั้งช่วง เป็นเวลานาน กอปรกับดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายไม่อุ้มน้ำมีความสมบูรณ์ต่ำจึงทำให้ผลผลิตทางด้านเกษตรต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนส่วนใหญ่ยากจน ทำให้เกิดความแตกต่างของรายได้ของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่น

อันที่จริงแล้วปัญหาความยากจนและความไม่เท่าเทียมของรายได้ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่นได้รับความสนใจจากภาครัฐบาลบ้างแล้ว ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1⁴ โดยรัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (The Committee on Development of the Northeast) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือปี พ.ศ. 2505-2509 ขึ้นเป็นครั้งแรก แต่การจัดทำแผนส่วนใหญ่ทำเพื่อการจัดสรรงบประมาณของภาคเป็นสำคัญ โดยการจัดทำแผนดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในภาคให้ดีขึ้น แต่เท่าที่ผ่านมามีปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างภาคยังคงปรากฏอยู่ เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยเฉพาะในฉบับที่ 1 และ 2 ยังขาดการพิจารณาในเรื่องการกระจายรายได้⁵ และข้อจำกัดของ

³ คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. โอกาสและแนวทางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2532.

⁴ The Committee on Development of the Northeast, "The Government of Thailand : The Northeast Development Plan 1962-1966" (Draft).

⁵ Phisit Pakkasem, "Thailand's Northeast Economic Development Planning : A Case Study in Regional Planning", University of Pittsburgh, December 1972, p. 33-35.

เงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แบบจำลองเศรษฐมิติมหภาค⁶ (Macro Econometric Model) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งสามารถใช้อธิบายระบบเศรษฐกิจได้ดี รวมทั้งช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการศึกษาพฤติกรรมทางด้านเศรษฐกิจ ต่อมาแบบจำลองได้ถูกประยุกต์นำไปใช้ในการศึกษา และอธิบายโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาค รวมทั้งเป็นเครื่องมือ (Instrument) ประกอบในการวิเคราะห์และวางแผนเศรษฐกิจของประเทศ และใช้ในการพยากรณ์สภาวะเศรษฐกิจในอนาคตโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดทั้งทางด้านทฤษฎีและเงื่อนไขของสภาพความเป็นจริงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจ

สำหรับประเทศไทยงานวิจัยแบบจำลองเศรษฐมิติมหภาคได้เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2509 จัดสร้างโดย ดร. ชินวุธ สุทรสัมพันธ์⁷ ซึ่งถือได้ว่าเป็นแบบจำลองแรกของประเทศ หลังจากนั้นเป็นต้นมา การสร้างแบบจำลองได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสามารถวิเคราะห์และอธิบายปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น จนกระทั่งปัจจุบันแบบจำลองทางเศรษฐกิจได้ถูกสร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของแบบจำลอง

ในปัจจุบันแบบจำลองเศรษฐมิติมหภาคในระดับภาคยังไม่มีการสร้างขึ้นมา จากงานวิจัยของ Stephenson⁸ ได้กล่าวว่า "การทำแบบจำลองมหภาคย่อยในระดับภาคเพื่อศึกษาระบบเศรษฐกิจในระดับย่อยลงมาให้ชัดเจนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่กรณีประเทศไทยยังมีปัญหาและข้อจำกัดในทางด้านข้อมูล" สำหรับแบบจำลองเศรษฐมิติมหภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ⁹ จึง

⁶F. Neal and R. Shone, "Economic Model Building", Maailan Press Ltd., 1976, p. 27-39.

⁷บัณฑิต นิจถาวร, "แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคของประเทศไทย : บทสำรวจงานวิชาการ", วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 3, กันยายน 2528. หน้า 3.

⁸Jame A. Stephenson and Kajonwan Itharattara, "Macroeconometric Analysis of Economic Activity Thailand : 1962-1974", The Division of Agriculture Economic, March 1977.

เป็นแบบจำลองระดับภาคอันแรกที่ได้พยายามสร้าง และเก็บข้อมูลเพื่อให้สามารถทำการการศึกษาได้ โดยอาศัยแนวความคิดในการจัดทำแบบจำลองมหภาคของประเทศนำมาประยุกต์ให้โครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลและสภาพของ เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงแม้การศึกษาในเรื่อง เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะการวางแผนเศรษฐกิจของภาคได้เริ่มมีความสนใจกันมานานแล้ว แต่การวางแผนเศรษฐกิจในระดับภาคเท่าที่ผ่านมาไม่มีเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์และประเมินผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของภาค ดังนั้นแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยในการศึกษาและอธิบายโครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาค และวิเคราะห์ผลกระทบจากนโยบายเท่าที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแผนพัฒนาเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้สามารถสอดคล้องและบรรลุเป้าหมายได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคในระดับภาค (Regional Macro Econometric Model) กรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2513-2530 เพื่อสามารถใช้แบบจำลองเป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อวิเคราะห์และอธิบายระบบเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2513-2530
- 2) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลกระทบของนโยบายการคลังที่มีต่อภาคเศรษฐกิจของภาคเกษตรและภาคนอกเกษตร
- 3) เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของนโยบายการลงทุนของภาครัฐบาลในภาคเกษตรและภาคนอกเกษตร ที่มีผลต่อภาคเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในรูปของตัวทวีการลงทุน (Investment Multiplier)

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การสร้างแบบจำลองต้องใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) ในช่วงปี

พ.ศ. 2513-2530 และจำเป็นต้องใช้ตัวเลขที่มีความถูกต้องทางระบบบัญชี และมีปริมาณมากพอสมควร แต่เนื่องจากข้อมูลของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้อยและช่วงเวลาไม่ต่อเนื่องกัน จึงเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของการสร้างแบบจำลองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ในทางปฏิบัติ ถ้าข้อมูลไม่สามารถคำนวณทางตรงได้ต้องใช้วิธีการคำนวณทางอ้อม หรือการประมาณค่า (Estimate) จากตัวเลขระดับประเทศ โดยตัวแปรแต่ละตัวใช้คำจำกัดความของตารางปัจจัย-ผลผลิต (Input-Output Table) เป็นกรอบในการกำหนดขอบเขตและความหมายของตัวแปรเพื่อเป็นฐานเดียวกันกับตัวเลขที่ได้จากกองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทำให้สามารถคำนวณหรือประมาณค่าได้ถูกต้องหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด จากโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เน้นด้านการผลิต โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาขั้นสูงจึงให้ความสำคัญกับสมการการผลิตเป็นหลัก แต่ด้วยข้อจำกัด ทางด้านข้อมูลเวลา และงบประมาณในการจัดทำข้อมูล ทำให้แบบจำลองนี้มีลักษณะเป็นภาพรวม (Aggregate)

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

CHINNAWOOT SOONTHORSIMA^๑ เป็นการสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคสำหรับประเทศไทยช่วงปี พ.ศ. 2495-2503 ซึ่งเป็นแบบจำลองอันแรกของประเทศไทย วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค เพื่อใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และนำไปจัดทำนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของประเทศในระยะสั้น โดยมีเป้าหมายให้อัตราการเจริญเติบโตของประเทศ (Growth Rate) เพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ต่อปี ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศที่แท้จริง (Real GDP) และอยู่ภายใต้เงื่อนไขให้ประชากรเพิ่มร้อยละ 3 ต่อปี

ส่วนประกอบของระบบสมการ (Simultaneous Equations) ในแบบจำลองมีทั้งหมด 19 สมการคือ ส่วนที่อยู่ในระบบสมการ (The System of Simultaneous Equations) มีด้วยกัน 9 สมการ และอยู่นอกระบบสมการ (Equation Outside the

^๑Chinnawoot Soonthornsima, A Macroeconomic Model for Economic Development of Thailand, University of Michigan, 1963.

System) 5 สมการ และเป็นสมการสัญลักษณ์ (Identities) อีก 5 สมการ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรภายใน (Endogenous Variables) จำนวน 9 ตัว และตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) จำนวน 8 ตัว โดยแบ่งเป็น 2 ภาคคือ ภาครัฐ (Public Sector) และภาคเอกชน (Private Sector) แต่ในการศึกษามีข้อจำกัดทางด้านข้อมูล จึงทำให้การจัดสร้างแบบจำลองมีความจำกัดในด้านการใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคและจุลภาค ไม่สามารถนำมาใช้ในการอธิบายได้ แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับการสร้างแบบจำลองต่อมาอีกมากมาย อีกทั้งในงานวิจัยได้พยายามชี้ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์ทางด้านเชิงประมาณ (Quantitative) และทางด้านคุณภาพ (Qualitative)

LUECHAI CHULASAI¹⁰ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจสำหรับอธิบายอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจประเทศไทย (Growth of Thai Economy) ในช่วงปี พ.ศ. 2504-2511 และพยากรณ์เศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2512-2516 แต่ด้วยข้อจำกัดทางด้านข้อมูล การสร้างแบบจำลองจึงมีลักษณะเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างแบบรวม (Aggregate) และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมายังมีกิจกรรมหลายประเภทซึ่งไม่ได้เข้าสู่ระบบตลาดทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลยังมีข้อบกพร่อง

ในแบบจำลองมีทั้งหมด 15 สมการ การประมาณค่าพารามิเตอร์ใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square : OLS) ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) เนื่องจากข้อจำกัดในด้านข้อมูลที่มีช่วงเวลาสั้น ทำให้ไม่สามารถใช้วิธีกำลังสองสองขั้นน้อยที่สุด (Two Stage Least Square: TSLS) เพราะค่าองศาความอิสระ (Degree of Freedom) ไม่พอ ซึ่งการประมาณด้วยวิธี OLS อาจจะทำให้เกิดความลำเอียง (Bias) และความไม่คง (Inconsistent) ได้ แต่อย่างไรก็ตามในแบบจำลองได้มีเป้าหมายในการพยากรณ์เศรษฐกิจมากกว่าทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาพบว่าปัญหาการขาดดุลการชำระเงินและดุลการค้า การใช้นโยบาย

¹⁰Luechai Chulasai, An Econometric Model for Forecasting Income in Thailand Master of Economics, Thammasat University, August 1971.

ส่งเสริมการส่งออกจำกัดการนำเข้าและนโยบายการคลัง ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้เพียงแต่ช่วย
ให้บรรเทาปัญหาลงไปเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2508-2511 ความเจริญเติบโตของ GDP เพิ่มขึ้น
ร้อยละ 12 ในช่วงเศรษฐกิจดีจะทำให้เกิดการขาดดุลชำระเงิน 8.7 พันล้านบาท ถ้าช่วงที่
เศรษฐกิจตกต่ำการขาดดุลจะเท่ากับ 9.1 และ 7.9 พันล้านบาท และเนื่องด้วยข้อจำกัดทาง
ด้านข้อมูลทำให้แบบจำลองไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยด้านการเงิน (Monetary Factor) ทำให้
ขาดการวิเคราะห์ในเรื่องเส้น LM. และตลาดแรงงานรวมถึงความสามารถในการลงทุน

Poonsa-nga Somboonpanya¹¹ วัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อสร้างแบบจำลอง
มหภาค โดยใช้สำหรับวิเคราะห์โครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจของไทยในปี พ.ศ. 2503-2512
และประเมินผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจ รวมถึงเป็นเครื่องมือทดสอบในการกำหนดนโยบาย
เศรษฐกิจ โดยนำไปเปรียบเทียบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3

การสร้างแบบจำลองมหภาค ได้ประยุกต์เอาทฤษฎีทางด้านจุลภาคมาช่วยอธิบายใน
แบบจำลอง รวมไปถึงการทดสอบทฤษฎีที่เหมาะสม แบบจำลองมี 19 สมการโดยมีตัวแปรภายใน
19 ตัว และตัวแปรกำหนดจากภายนอก 20 ตัว และให้อัตราภาษีต่าง ๆ เป็นตัวแปรนโยบาย

ในการพยากรณ์เศรษฐกิจในช่วง พ.ศ. 2513-2519 การพยากรณ์ความเจริญเติบโต
ของเศรษฐกิจ (Growth) ใช้วิธีการ Extrapolation แต่มีข้อจำกัดของข้อมูลทางด้านอุปสงค์
ทำให้แบบจำลองมีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบรวม และไม่ได้พิจารณาภาคการเงินสมการการ
ผลิตเข้ามาในรูปแบบจำลอง (Aggregate) และแบบจำลองอธิบายในรูปมูลค่าที่แท้จริง
(Real Term) ทำให้ไม่สามารถอธิบายลักษณะที่เกิดกับเงินเฟ้อได้

Jame A. Stephenson and Kajonwan Itharattana¹² ได้สร้างแบบจำลอง
เศรษฐศาสตร์มหภาค 2 แบบจำลอง โดยเน้นอธิบายเศรษฐกิจในภาคเกษตรเป็นสำคัญ ซึ่งมี

¹¹Poonsa-nga Somboonpanya, "A Macroeconomic Model of The
Thai Economy : 1960-1969", Master of Economics, Thammasat University,
June 1972.

¹²Jame A. Stephenson and Kajonwan Itharattana, Macroeconometric
Analysis of Economic Activity Thailand : 1962-1974".

วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของ เศรษฐกิจภาคเกษตรกับนอกภาคเกษตร และใช้เป็น เครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีต่อภาคเกษตร รวมถึงผลกระทบของนโยบายทางภาคเกษตรที่มีต่อภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยในการสร้างแบบจำลองได้ ประยุกต์ทฤษฎีของ Neo-Keynesian ที่เกี่ยวกับวัฏจักร (Circular Flow) มาใช้อธิบาย ความสัมพันธ์ของสมการในแต่ละภาคการผลิต โดยโครงสร้างแบบจำลองแบ่งเป็น

- ภาครัฐบาล เป็นโครงสร้างแบบรวม
- ภาคการค้าระหว่างประเทศ เป็นโครงสร้างแบบรวม
- ภาคเศรษฐกิจ แบ่งเป็น 2 ส่วน
  - การบริโภค
  - การผลิต

โครงสร้างแบบจำลองเป็นโครงสร้างแบบรวม เพราะข้อจำกัดของข้อมูลที่เป็นข้อมูล อนุกรมเวลามีการบันทึกไม่ต่อเนื่อง โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ มีตัวแปร ทางการเงินเป็นตัวเชื่อม (Money Flow) เช่น ตลาดการผลิต จ่ายให้ภาคการบริโภคในรูปแบบ ปัจจัยการผลิต ค่าจ้าง เงินเดือน ขณะเดียวกันเงินนั้นจะส่งกลับภาคการผลิตโดยอยู่ในรูปแลกเปลี่ยนกับสินค้า

ดังนั้นโครงสร้างแบบจำลองใช้เงินเป็นตัวแสดงความสัมพันธ์ในทุกภาค (Sector) ของแบบจำลองดังที่กล่าวมาข้างต้น และนโยบายเศรษฐกิจที่การศึกษาให้ความสนใจคือ

- ปริมาณเงินในระบบที่หมุนเวียน (Money Supply)
- ระดับราคาสินค้า (Price Level)
- ดุลการชำระเงิน (Balance of Payment)
- ความเจริญเติบโต (Growth)
- การกระจายรายได้ (Income Distribution)

การสร้างแบบจำลองได้อาศัยแนวความคิดและการให้ความหมายของตัวแปรต่าง ๆ จาก บัญชีรายได้ประชาชาติของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แบบจำลองทั้งสองมีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์การสร้าง ซึ่งมีดังนี้คือ

- แบบจำลองที่ 1 ลักษณะแบบจำลองเป็นเส้นตรงทั้งค่าพารามิเตอร์และตัวแปร ซึ่งมีทั้งหมด 45 สมการ เป็นสมการอนุกรมการ 36 สมการ สมการเอกลักษณ์ 6 สมการโดย

แบ่งออกเป็น 7 ภาค (Sector) แต่ที่แตกต่างจากแบบจำลองทั่วไปคือ ภาคการกระจายรายได้ มีการอธิบายรายได้จากการเกษตร (Farm Income) และนอกการเกษตร ซึ่งได้แก่ ค่าจ้าง แรงงาน ทรัพย์สิน บริการ โดยวัตถุประสงค์การสร้างแบบจำลองนี้เพื่อนำไปเชื่อมต่อกับ แบบจำลองเชิงเส้นของการเกษตร (Linear Programming Model of Thai Agricultural) ทำให้สร้างแบบจำลองเป็นเส้นตรง

- แบบจำลองที่ 2 ลักษณะของแบบจำลองเป็นเส้นตรงในค่าพารามิเตอร์แต่ตัวแปรไม่เป็นเส้นตรง โดยเฉพาะในภาคการบริโภค การนำเข้าไม่เป็นเส้นตรง ซึ่งอธิบายในรูปของรายได้ต่อบุคคล (Per Capita) เพราะต้องการแสดงการวิเคราะห์ให้ชัดเจนในรูปของสวัสดิการของสังคม (Welfare) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละบุคคล โดยแบบจำลองมีทั้งหมด 55 สมการ และโครงสร้างอธิบายเป็น 5 ภาค (Sector) ที่แตกต่างไปจากแบบจำลองที่ 1 คือ ภาคการเงินและราคา โดยภาคการเงินจะกล่าวถึงเฉพาะปริมาณเงินเท่านั้น

ข้อจำกัดของแบบจำลอง เกิดจากการขาดแคลนข้อมูลอนุกรมและบุคคลากรทางด้านคอมพิวเตอร์ที่มีความรู้ทางด้านเทคนิคในการสร้างแบบจำลอง ทำให้แบบจำลองนี้ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร แต่อย่างไรก็ตามแบบจำลองสามารถแสดงภาพของเศรษฐกิจของประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2505-2517 ได้พอสมควรและยังคงเป็นแนวทางให้สามารถพัฒนาแบบจำลอง เศรษฐศาสตร์มหภาคทางด้านการเกษตรในรุ่นต่อไป

Virabongsa Ramangkura¹³ แบบจำลองนี้ได้สร้างขึ้นเพื่อเสนอให้กับคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และจัดทำนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแบบจำลองได้มีการปรับปรุงจากแบบจำลอง Ramangkura¹⁴

¹³Virabongsa Ramangkura, "The Chulalongkorn Econometric Model", Economic Research Unit Chulalongkorn University, December 1981.

¹⁴Virabongsa Ramangkura, "A Policy-Simulation Model for the Development of the Economy of Thailand", Ph. D. Dissertation at University of Pennsylvania, Philadelphia, 1972.

โดยเป็นการขยายแบบจำลองให้แต่ละภาคให้แยกย่อยละเอียดขึ้น และเป็นการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย เพื่อให้สามารถอธิบายระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ชัดเจน และเกิดความเหมาะสมในการนำไปทดสอบนโยบาย (Policy Simulations) และพยากรณ์เศรษฐกิจในอนาคต (Forecasting) ได้ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น โดยเน้นทางด้านอุปทาน (Supply Side) โดยเฉพาะสมการการผลิต และสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับต่างประเทศ (Interrelationships) ได้มากขึ้นในแต่ละภาค (Sector)

ลักษณะโครงสร้างแบบจำลองเป็นเส้นตรงในตัวพารามิเตอร์ แต่ไม่เป็นเส้นตรง (Non-Linear) ในตัวแปร เพราะจำกัดในการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยวิธี TSLS (Two Stage Least Square) ของ Principle Component ซึ่งวิธีดังกล่าวถูกใช้เป็นส่วนใหญ่นอกจากนั้นเป็นวิธี OLS (Ordinary Least Square) แบบจำลองมี 144 สมการ เป็นสมการพหุคูณ 105 สมการ สมการเอกลักษณ์ 39 สมการ และตัวแปร 222 ตัว เป็นตัวแปรภายใน 144 ตัว และตัวแปรภายนอก 78 ตัว

แบบจำลองทางด้านภาคเศรษฐกิจจริง (Real Sector) ได้เน้นทางด้านเกษตร มีการแยกย่อยตามลักษณะของพืชเศรษฐกิจ โดยทางสมการการผลิตให้ความสำคัญทางด้านแรงงานมากกว่าปัจจัยการผลิตอื่น ๆ และสมการการผลิตภาคนอกเกษตรได้แบ่งย่อยตามลักษณะของบัญชีรายได้ประชาชาติ และให้สอดคล้องกับการลงทุน โดยที่ตัวแปรดัชนีราคาเป็นตัวปรับดุลยภาพในแบบจำลองทางด้านอุปทานรวมและอุปสงค์รวมในภาคเศรษฐกิจจริง ส่วนภาคการเงิน อัตราดอกเบี้ยเป็นตัวปรับดุลยภาพของความต้องการเงินเท่ากับปริมาณเงิน

เนื่องจากตัวแปรทุนสะสมของประเทศไทยในสมการการผลิตไม่มีบันทึกจัดเก็บตัวเลขไว้ ดังนั้นการประมาณค่า (Estimate) ตัวแปรทุนสะสมใช้วิธีของ Trescott Series ในการประมาณค่าใช้การลงทุนสะสม (Fixed Capital Formation Accumulated) ณ วันสิ้นปีในแต่ละปี แต่แบบจำลองในสมการการผลิตมีการแยกย่อยในรายละเอียดมาก ทำให้มีความจำเป็นที่ตัวเลขข้อมูลจำนวนมากต้องได้จากการประมาณค่า จึงเป็นข้อจำกัดในการอธิบายในรายละเอียด และสามารถพยากรณ์มิได้แม่นยำน้อยลงสำหรับตัวแปรที่เกิดจากการแยกย่อยในรายละเอียด

สุชาติ ชาดาช้างเวช¹⁵ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจ

มหภาคสำหรับประเทศไทย ใช้สำหรับอธิบายโครงสร้างของความเจริญเติบโตและการพัฒนาของเศรษฐกิจไทย รวมไปถึงการพยากรณ์เศรษฐกิจเพื่อนำไปใช้ประกอบในการวางแผนและทดสอบนโยบายทางด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ (Policy Simulations) และการประมาณค่าพารามิเตอร์เพื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยพิจารณาผลกระทบและขนาดจากการเปลี่ยนแปลงของค่าตัวทวี (Multiplier) จากนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ

จุดเด่นของแบบจำลองได้พยายามประยุกต์แบบจำลอง เพื่อให้เหมาะสมกับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยนำเอาทฤษฎีของเคนส์ (Keynesian) และนีโอคลาสสิคมาอธิบายพฤติกรรมเศรษฐกิจในระยะสั้นและระยะยาวให้เป็นรูปธรรม และได้ประยุกต์เอาตารางปัจจัย-ผลผลิตปี 2518 มาใช้ในสมการการผลิต ซึ่งแบบจำลองมีลักษณะดังนี้

- แบบจำลองได้ใช้ลักษณะทวิลักษณ์ คือ ภาคการเกษตรและภาคนอกเกษตรเป็นการแบ่งอย่างชัดเจน โดยที่แต่ละภาคการผลิตมีดุลยภาพของตัวเอง เพราะภาคนอกเกษตรมีความเจริญเติบโตและมีต้นทุนต่อหน่วยสูงกว่าภาคเกษตร และเกิดการไหลออกของเงินออมในภาคเกษตร การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปยังภาคนอกเกษตร ทำให้สามารถแสดงความแตกต่างระหว่างภาคเกษตรและภาคนอกเกษตรได้ชัดเจน

- มีการเชื่อมโยงข้อจำกัดของงบประมาณรัฐบาล ข้อจำกัดการค้าและการเงินระหว่างประเทศ รวมไปถึงข้อจำกัดการเงินภายในประเทศเข้าด้วยกันทำให้แบบจำลองสามารถมีเสถียรภาพในแต่ละตลาด (Built-in Stabilizing Machinery)

โครงสร้างแบบจำลองมีสมการพฤติกรรม 32 สมการ สมการเอกลักษณ์ 77 สมการ และมีตัวแปรนโยบาย 18 ตัว ตัวแปรภายนอก 28 ตัว ประกอบด้วย

¹⁵สุชาติ ชาดาช้างเวช, "แบบจำลองเศรษฐกิจมหภาคที่มีดุลยภาพโดยทั่วไปสำหรับประเทศไทย", วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 3, กันยายน 2528.

- ทางด้านอุปทาน (Supply Side)
  - สมการการผลิตและการสะสมทุน
  - ตลาดแรงงาน
- ทางด้านอุปสงค์ (Demand Side)
  - ตลาดสินค้าและบริการ
  - ตลาดการค้าและการเงินระหว่างประเทศ
  - ตลาดการเงินภายในประเทศ
  - ภาครัฐบาล

ในสมการการผลิตใช้ Cobb-Douglas ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ได้นำวิธีการของไคล์ มาใช้คือค่าสัมประสิทธิ์จากตารางปัจจัย-ผลผลิต ซึ่งเป็นสัดส่วนคงที่ของมูลค่าปัจจัยต่อผลผลิต โดยนำค่าสัมประสิทธิ์จากตารางปัจจัย-ผลผลิต ปี พ.ศ. 2518 มาใช้แต่มีข้อจำกัดในการใช้ผลตอบแทนคงที่ (Constant Returns to Scale) เพราะทำให้เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ (Muticollinearity) ในแบบจำลองสูง จึงไม่สามารถแยกผลตอบแทนจากปัจจัยการผลิตออกจากความก้าวหน้าทางด้านวิชาการและตัวแปรภายนอกได้ทางด้านสมการการบริโภคได้ใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคมาอธิบาย ได้แก่การบริโภคสินค้าไม่คงทน ใช้ทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income) ส่วนสินค้าคงทนการประมาณค่าใช้ทฤษฎีสินค้าคงคลังตลอดกาล (Perpetual Inventory) และการลงทุนเอกชนได้ใช้ทฤษฎีปริมาณทุนสะสม (Devised Capital Stock) มาใช้ในการอธิบาย

เงื่อนไขดุลยภาพเกิดขึ้นที่ตลาดรวมซึ่งกำหนดจากราคาและปริมาณสินค้าในภาคเกษตรกับภาคนอกเกษตร โดยราคาก่อนและหลังเก็บภาษีทางอ้อมต้องเปลี่ยนแปลงในอัตราเดียวกัน และราคาตั้งกล่าวถูกกำหนดจากเงื่อนไขที่แตกต่างกันไปในแต่ละตลาด

แบบจำลองนำมาทดสอบนโยบาย (Policy Simulation) โดยวิธีการของ Gauss Siedel ได้แก่นโยบายการคลังซึ่งคือตัวแปรการบริโภคและการลงทุนของรัฐบาล และตัวแปรภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อม นโยบายการเงินคือการควบคุมปริมาณเงินเชื่อ กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของภาครัฐบาลจากในและนอกประเทศ รวมไปถึงการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน

1.5 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาแบบจำลองเศรษฐกิจสำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แบบจำลองประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน คือ

- 1) ภาคเกษตรกรรม (Farm Sector)
- 2) ภาคนอกเกษตร (Non-Farm Sector)
- 3) ภาครัฐบาล (Public Sector)

โดยขั้นตอนการดำเนินการศึกษา อาจสรุปการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.5.1 การประมาณค่าพารามิเตอร์

การศึกษาในแบบจำลอง ใช้วิธีการของสมการถดถอย (Regression) โดยมีตัวแปรเป็นเส้นตรง (Linear in Variables) และค่าพารามิเตอร์เป็นเส้นตรง (Linearity in Parameters) โดยตัวแปรจำนวนหนึ่งถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรภายนอก (Exogenous Variable) และตัวแปรภายนอกแบ่งออกเป็นตัวแปรภายนอกจริง (Actual Exogenous Variable) กับตัวแปรนโยบาย (Policy Variable) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์หรือค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของตัวแปรในแต่ละสมการด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดสองขั้น (Two Stage least Squares) และแก้ปัญหาสหสัมพันธ์ (Autocorrelation) โดย Cochrane-Orcutt (AR)¹⁰ ซึ่งใช้ Micro TSP Version 5 เป็นโปรแกรมในการคำนวณและประมวลผล

1.5.2 การประเมินผลระบบสมการ

ในการสร้างแบบจำลองต้องมีการประเมินผลความเชื่อมั่น (Confidence) และความน่าเชื่อถือในการพยากรณ์ของแบบจำลอง โดยพิจารณาจากความถูกต้องของค่าสถิติ (Accuracy Statistics) การพิจารณาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ก) การประเมินผลแต่ละสมการ

การประเมินผลแต่ละสมการ เป็นการพิจารณาถึงความเชื่อมั่นของแต่ละสมการ โดยใช้ความมีนัยสำคัญ (Significant) ทางสถิติ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความน่า

เชื่อถือในการพยากรณ์ ซึ่งประกอบด้วย R^2 , t-test, F-test, DW. Durbin-Watson) รวมถึง เครื่องหมายที่แสดงทิศทางของตัวแปร

ข) การประเมินผลแบบจำลอง

การทดสอบความเชื่อมั่นของสมการทั้งระบบในแบบจำลอง สามารถทำได้โดยการทำ "ex-post Prediction" หรือ "Historical Simulation" คือการนำผลจากการทำนาย (Simulation) แต่ละตัวแปรเปรียบเทียบกับค่าที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาเดียวกัน และพิจารณาจากค่าดัชนี RMSE (Root Mean Square Error), RMSPE (root-mean-Square percent error) U (Theil' Inequality Coefficient)

1.5.3 การประยุกต์แบบจำลองเพื่อประเมินผลของนโยบาย

การประยุกต์นำแบบจำลองมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับทดสอบนโยบายการคลัง ซึ่งเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับทางด้านรายได้และรายจ่ายของทางภาครัฐบาล ใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายเศรษฐกิจทั่วไปที่มีผลต่อภาคเกษตร และเปรียบเทียบผลของนโยบายการลงทุนของรัฐบาลในภาคเกษตรกับภาคนอกเกษตร

1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ

---

¹⁶Robert s. Pindyck, Rubinfeld, " Econometric Models And Economic Forecasts", Magraw-Hill book Co., Singapore, Section Edition, p. 499-504.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ธนาคารแห่งประเทศไทย
- กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
- หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. สามารถพัฒนาเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวางแผน และจัดทำนโยบายเศรษฐกิจในระดับภาค โดยเฉพาะการจัดทำแผนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ควบคุมสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจให้บรรลุตามเป้าหมายที่พึงปรารถนา
2. สามารถช่วยในการลำดับความสำคัญในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพทางด้านสังคมและการเมือง
3. สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างแบบจำลอง เศรษฐกิจมหภาคในระดับภาคของภาคอื่น ๆ รวมไปถึงการนำแบบจำลอง ไปพัฒนาให้สามารถอธิบายพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจของแต่ละภาค

1.8 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

งานวิจัยฉบับนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 บท แต่ละบทประกอบด้วยสาระสำคัญดังต่อไปนี้ คือ

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา กรอบความคิดและทฤษฎี วิธีการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตและองค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

บทที่ 2 สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวถึงสภาพทั่วไปและปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การแก้ปัญหาของภาครัฐที่ผ่านมา การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในอดีตที่ผ่านมาและนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ ศักยภาพในการพัฒนารายได้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 3 แบบจำลองเศรษฐกิจสำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวถึงแบบจำลองในแต่ละภาคการผลิต

บทที่ 4 การศึกษาวิเคราะห์ การประมาณค่าพารามิเตอร์ การประเมินผลแบบจำลอง และการประยุกต์แบบจำลองเพื่อประเมินผลของนโยบาย

บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ นอกจากนั้นยังมีภาคผนวก ก. เป็นชื่อตัวแปรต่าง ๆ ในแบบจำลอง